

Република Србија
ВРХОВНИ СУД
Рев 15982/2022
01.11.2023. године
Београд

У ИМЕ НАРОДА

Врховни суд, у већу састављеном од судија: Добриле Страјина, председника већа, Драгане Миросављевић и Надежде Видић, чланова већа, у парници тужиоца „Нарру ТВ“ доо Земун, чији је пуномоћник Милош Младеновић, адвокат из ..., против туженог АА из ..., чији је пуномоћник Весна Кинђерски, адвокат из ..., ради накнаде штете, одлучујући о ревизији тужиоца изјављеној против пресуде Апелационог суда у Београду Гж 5824/21 од 18.11.2021. године, у седници одржаној 01.11.2023. године, донео је

ПРЕСУДУ

ОДБИЈА СЕ, као неоснована, ревизија тужиоца изјављена против пресуде Апелационог суда у Београду Гж 5824/21 од 18.11.2021. године.

ОДБИЈА СЕ захтев туженог за накнаду трошкова ревизијског поступка.

Образложење

Пресудом Трећег основног суда у Београду П1 216/17 од 02.04.2021. године, ставом првим изреке, обавезан је тужени да тужиоцу на име накнаде штете исплати 20.000 евра у динарској противвредности на дан исплате. Ставом другим изреке, обавезан је тужени да тужиоцу на име накнаде трошкова парничног поступка исплати 236.850,00 динара, са законском затезном каматом од наступања извршности пресуде до исплате.

Пресудом Апелационог суда у Београду Гж 5824/21 од 18.11.2021. године, ставом првим изреке, преиначена је првостепена пресуда и одбијен тужбени захтев којим је тражено да се обавезе тужени да тужиоцу на име накнаде штете плати 20.000 евра у динарској противвредности по курсу на дан исплате.

Против правноснажне пресуде донете у другом степену, тужилац је изјавио благовремену ревизију због битне повреде одредаба парничног поступка и погрешне примене материјалног права.

Тужени је поднео одговор на ревизију. Трошкове ревизијског поступка је тражио и определио.

Врховни суд је испитао побијану пресуду, применом члана 408. у вези члана 403. став 2 тачка 2. Закона о парничном поступку - ЗПП и оценио да је ревизија неоснована.

У спроведеном поступку није учињена битна повреда одредаба парничног поступка из члана 374. став 2. тачка 2. ЗПП, на коју Врховни суд пази по службеној дужности. У поступку пред другостепеним судом није дошло ни до пропуста у примени или до погрешне примене одредаба ЗПП, па нема ни битне повреде из члана 374. став 1. ЗПП, на коју се ревизијом указује.

Према утврђеном чињеничном стању, тужилац (у својству послодавца) је са туженим (као запосленим) закључио уговор о раду на одређено време од 01.09.2011. године, на месту ... у сектору ... са IV степеном стручне спреме, за период од 01.09.2011. године до 30.11.2011. године. Уговор о раду од 01.09.2011. године је измењен анексом од 03.10.2011. године, којим је уговорен радни однос на неодређено време од 03.10.2011. године и уместо првобитног члана 3. (који је регулисао да ће запослени послове ... обављати у седишту послодавца, а по потреби и у пословним јединицама и на терену) уговорен је члан 3а, којим се послодавац обавезује да запосленом омогући да се професионално унапреди у технолошком, материјалном и едукативном смислу, а запослени да из тог разлога самоиницијативно не раскида уговор у року од пет година (став 1.), а уколико једнострано раскине уговор пре истека тог рока, да послодавцу плати накнаду од 20.000 евра (став 2.). Тужени је уговор о раду отказао 03.08.2014. године. Решењем од 18.08.2014. године, тужилац је утврдио да је радни однос туженог заснован уговором о раду од 03.10.2011. године престао 19.08.2014. године.

Тужбени захтев је заснован на тврдњи да је тужени отказом уговора о раду од 03.08.2014. године повредио одредбе из члана 3а став 1 уговора о раду због чега је у обавези да тужиоцу исплати уговорени износ накнаде сагласно члану 3а став 2. уговора. Захтев је оспорен тврдњом туженог да је погодба из одредбе члана 3а. уговора о раду, на коју се тужилац позива, ништава.

Полазећи од овако утврђеног чињеничног стања, првостепени суд је усвојио тужбени захтев, уз закључак да је одредба члана 3а пуноважна јер није у супротности са императивним одредбама Закона о раду и да су се стекли услови за обавезивање туженог на исплату тужиоцу уговорене накнаде по том основу.

Врховни суд је оценио да је побијаном одлуком правилно примењено материјално право када је преиначена првостепена пресуда и одбијен тужбени захтев, уз правилан закључак другостепеног суда да се потраживање тужиоца заснива на ништавој одредби уговора о раду, због чега тужилац нема право да захтева од туженог исплату уговорене накнаде по том основу.

Наиме, Уставом РС у члану 60., између осталог, прописано је да се јемчи право на рад, у складу са законом (став 1.) као и право сваког на слободан избор рада (став 2.) Законом о раду („Службени гласник РС“ број 24/2005... 54/2009), чланом 30 став 1. и 2. је прописано да се радни однос заснива уговором о раду и да уговор о раду закључују запослени и послодавац. Чланом 33. став 1. тачка 1. до 13. истог Закона прописано је које елементе садржи уговор о раду, а ставом 2. да се уговором о раду могу уговорити

и друга права и обавезе. Чланом 8. став 1. истог Закона прописано је да уговор о раду не може да садржи одредбе којима се запосленом дају мања права или утврђују неповољнији услови рада од права и услова који су утврђени законом, а чланом 11. да се ништавост одредаба уговора утврђује пред надлежним судом, које право не застарева.

Имајући у виду наведено, одредба члана 3а уговора о раду је ништава, јер је условљавање права запосленог на отказ уговора о раду у директној супротности са императивним одредбама Закона о раду и нема допуштен основ. Право запосленог на отказ гарантовано је императивном одредбом члана 178 Закона о раду, уз прописана ограничења само у погледу писмене форме и отказног рока од најмање 15 дана, па према наведеној императивној одредби и сагласно члану 8. став 1. у вези члана 33 став 2 истог Закона послодавац не може уговором о раду да запосленог услови останком на послу из било ког разлога и за било који период.

С тим у вези, потребно је имати у виду да је у конкретном случају право запосленог на отказ условљено плаћањем паушално одмерене накнаде на терет запосленог која има карактер уговорне казне, с обзиром да је уговорена за случај отказа запосленог пре истека одређеног рока (а као средство обезбеђења послодавца за пружено професионално унапређење запосленом). Уговорна казна је, међутим, институт облигационог права који се примењује на однос поверилац – дужник, па истој нема места у уговору о раду. У смислу изнетог, неосновано је позивање ревизије на примену начела аутономије воље и општих правила уговорног права у односу на пуноважност одредбе уговора о раду, јер послодавац нема аутономно право да уговора додатне санкције на терет запосленог, које Законом о раду нису прописане и на тај начин услови отказ запосленог супротно специјалним императивним одредбама.

Ревизија неосновано указује да се спорна одредба уговора може сматрати пуноважном у смислу члана 161. и 162. Закона о раду, а уговорени износ штетом због повреде забране конкуренције, јер према правилном закључку другостепеног суда, забрана конкуренције није уговорена.

С обзиром на све наведено, као и да сваки уговорник може истицати чињенице ништавости у свако доба и у било којој парници као претходно питање, супротно наводима ревизије, другостепени суд је на основу члана 109 Закона о облигационим односима правилно наведену одредбу уговора о раду санкционисао утврђењем ништавости, применом члана 103 и 105. истог Закона у вези члана 8 став 1., 33 став 2. и 178. Закона о раду и одлучио одбијањем тужбеног захтева.

Како се ни осталим наводима ревизије не доводи у сумњу правилност и законитост побијане одлуке, применом члана 414. ЗПП, одлучено је као у ставу првом изреке.

Захтев туженог за накнаду трошкова састава одговора на ревизију, одбијен је на основу члана 154. став 1. ЗПП, јер одговор на ревизију није потребан ради вођења парнице, па је одлучено као у ставу другом изреке.

Председник већа – судија
Добрила Страјина, с.р.

За тачност отправка
Управитељ писарнице
Марина Антонић